

Väestönmuutos ja ikääntyvä väestörakenne

Fanny Friman 23.4.2026

(Alku)illan agenda

1. Keskeiset käsitteet ja taustoitusta
2. Väestörakenteen muutos Suomessa
3. Taustatekijät
4. Näkökulmia väestörakenteen muutokseen

Tauko + aikaa kysymyksille

Mitä tarkoitetaan puhuttaessa
väestönmuutoksesta?

The Birthrate Is Plunging. Why Some Say That's a Good Thing.

The political class is worried about the historic drop. But the biggest change is among the youngest women, who are the least ready to have children.

Väestö kasvaa, maa autioituu ja lämpenee: Asiantuntijalta tuli vakava varoitus Suomelle, joka ei ole varautunut

Väestön vanheneminen oli hyvin tiedossa, mutta yllätti Suomen. Vuosisataa on kvartaali takana ja 2040-luku on pian täällä. Siihen mennessä maahanmuutto ja maassamuutto mullistaa Suomea. Mihin muutoksiin pitää varautua?

Ennuste: Lasten määrä Suomessa vähenee viidenneksellä vain muutamassa vuodessa

Väestö | Tuore lasten väestöennuste laskee, että kymmenessä vuodessa lasten määrä vähenee merkittävästi nykyisestä.

Uuden ennusteen mukaan lähes koko Suomi tyhjenee vauhdilla – katso, miten oman kuntasi käy vuoteen 2050 mennessä

Väestökato ja lapsipula eivät ole väliaikaisia vaan pysyviä ilmiöitä, väittää 2050-luvulle ulottuva ennuste.

Could working from home solve the global fertility crisis?

New research shows allowing more flexibility to fit jobs around family could enable people to have more children

Antti Rinne, 54, kehottaa suomalaisia ”synnytystalkoisiin” – sanavalinta tyrmistyttää ja hävettää demareitakin

Sdp:n puheenjohtaja Antti Rinne vaatii Suomelle laaja-alaista perhepoliittista strategiaa. Rinne ei myönnä katuviensa ”synnytystalkoot” sanan käyttöä.

Kymppitonin lapsilisä voisi kannustaa lapsentekoon, mutta luoda samalla uuden kannustinloukun

kokonaishedelmällisyysluku (TFR)

kuinka monta lasta naiset keskimäärin synnyttäisivät elämänsä aikana, jos ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut pysyisivät laskennan perusteena olevan vuoden tasolla

luonnollinen väestönkasvu

elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus

väestön uusiutuminen

sukupolven vaihtuminen uudeksi; alhaisen kuolevuuden maissa väestön uusiutumistasona pidetään nykyään 2,1 lasta

bruttouusiutumisluku

kuinka monta tyttölasta nainen keskimäärin synnyttää hedelmällisyysikänsä aikana

nettouusiutumisluku

ottaa huomioon myös naisten kuolevuuden hedelmällisyydessä – kun nettouusiutumisluku on yli yhden, väestö kasvaa, ja alle yhden se vähenee.

elinajanodote

kuvaa tietyn väestön keskimääräistä kuolinikää

nettomaahanmuutto

maahanmuuton ja maastamuuton erotus

demografinen osinko

väestön ikärakenteeseen liittyvä taloudellinen kasvupotentiaali, kun työllisten määrä on

huoltosuhde

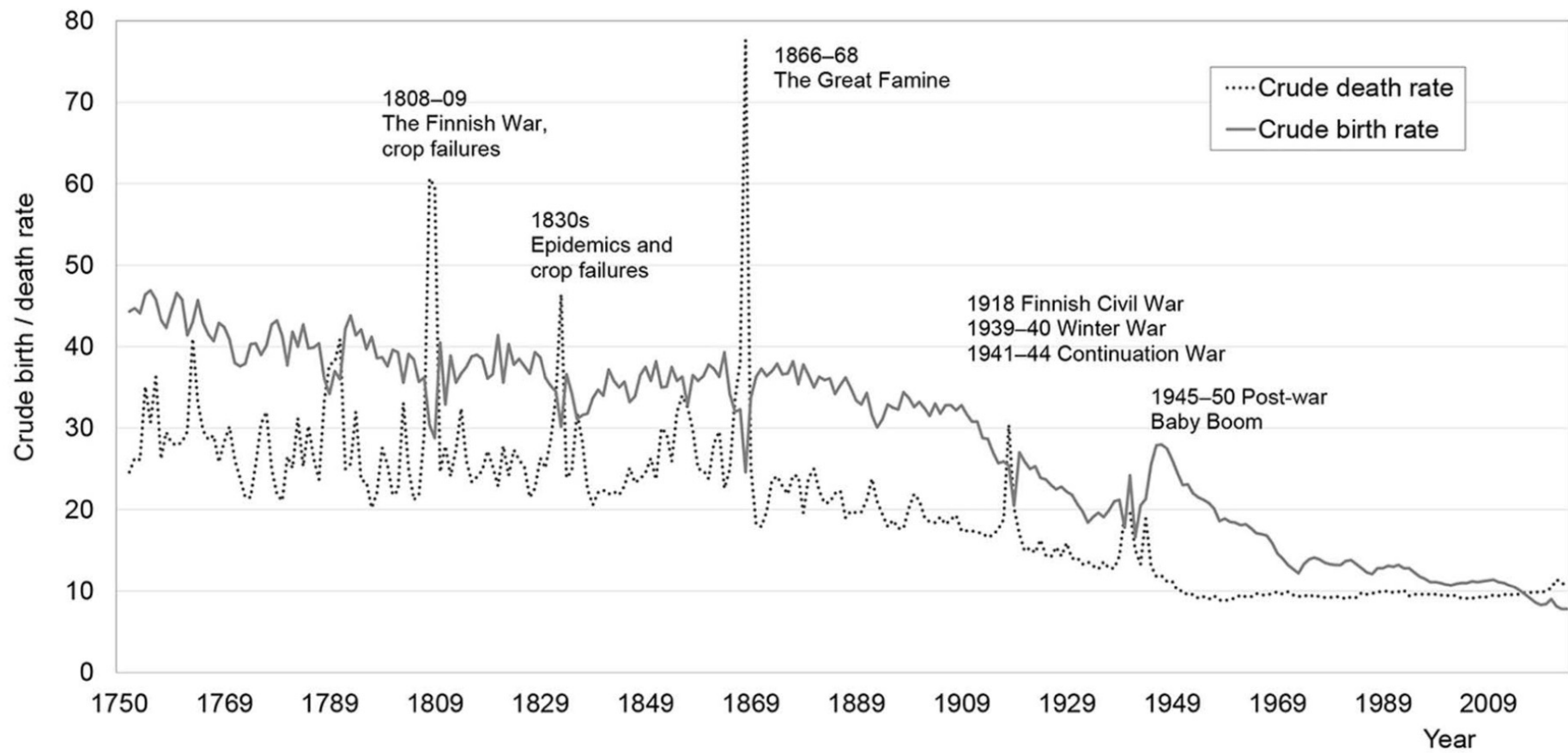
työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien yhteenlaskettua määrää suhteessa työllisten määrään

Ensimmäinen transitio:

- 1800-luvun lopulla Suomessa korkea kuolleisuus ja syntyvyys tasaantuvat hiljalleen yhteiskunnan alkaessa teollistua ja modernisoitua
- 1900-luvun alusta 1970-luvulle tultaessa Suomen kokonaishedelmällisyysluku laski huomattavasti, välissä kuitenkin suuret ikäluokat
- Elinajanodote tuplaantuu aikuisten kuolleisuuden ja erityisesti lapsikuolleisuuden vähentyessä

Toinen transitio:

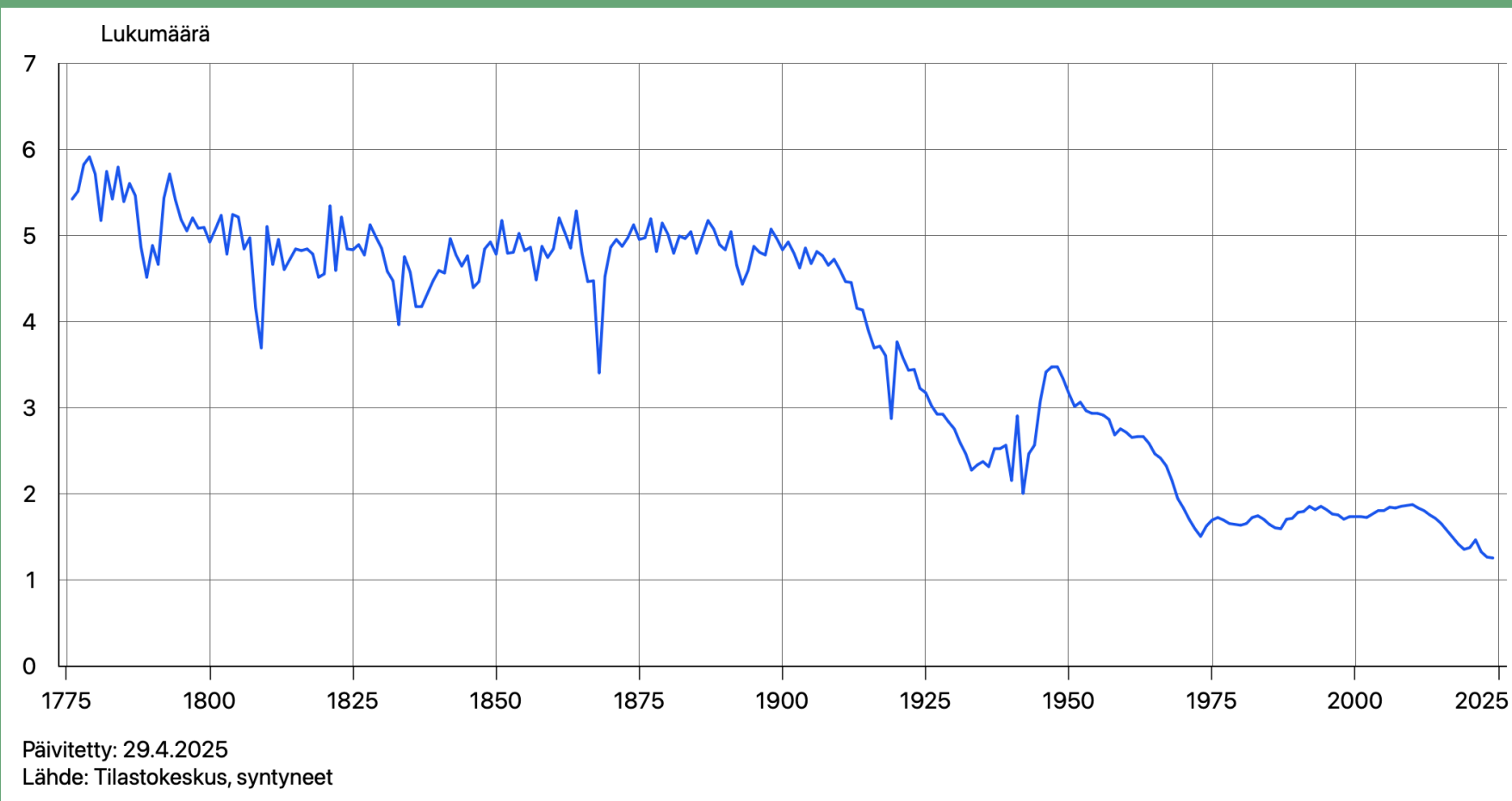
- Perherakenne muuttuu, avioliittojen määrä vähenee, ensimmäisen lapsen saaminen siirtyy myöhemmäksi, syntyvyys vähenee, avioliitot haurastuvat ja avoliitot yleistyvät
- Selitetty kulttuurien ja arvojen muutoksella: asenteet, normit ja arvot alkavat painottaa yksilöllisyyttä ja omaehtoista elämää, samalla hylkien institutionaalisia (perhe)auktoriteetteja

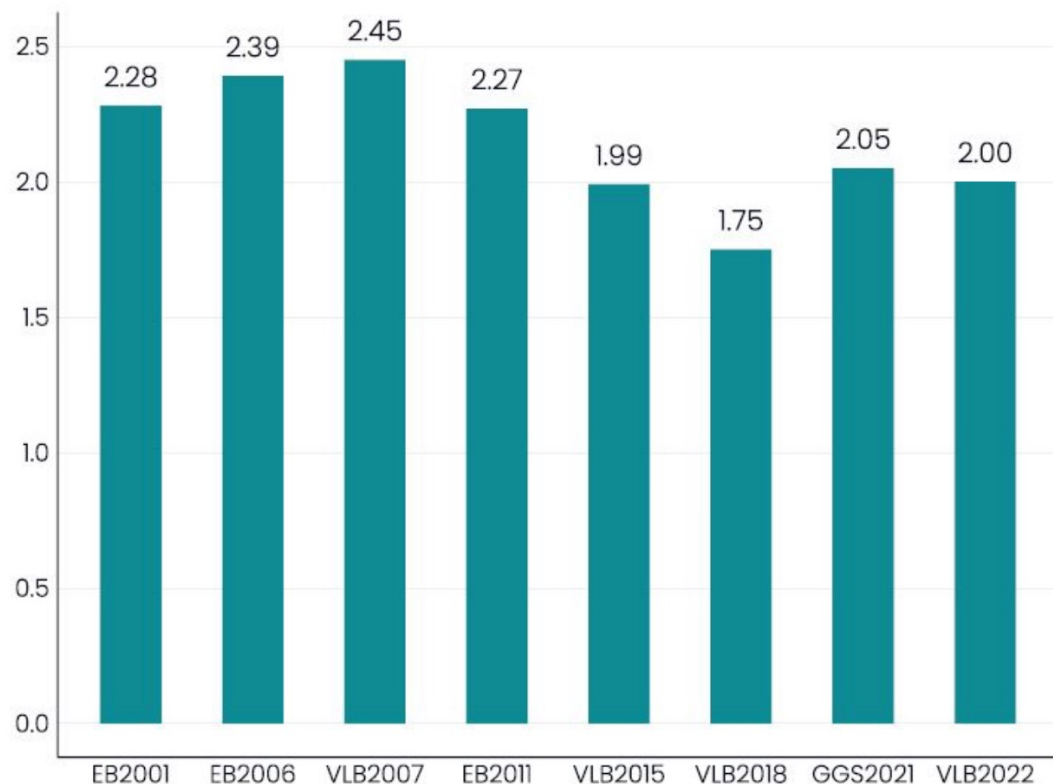
Jalovaara, Nisén & Lammi-Taskula (2026)

- Toisesta dem. transitiosta huolimatta syntyvyys pysyi Pohjoismaissa uusintamistasolla pidempään kuin muissa Euroopan maissa – taustalla hyvinvointivaltio ja perheiden tuki, sukupuolten välinen tasa-arvo ja työelämä
- 2010-luvulla syntyvyys lähti laskuun. Suomessa kokonaishedelmällisyysluku on Euroopan matalin, ja heikko syntyvyys näkyy lähes kaikissa väestöryhmissä. Tällä hetkellä erityisesti suurperheet kannattelevat Suomen syntyvyyttä → erityisesti ensimmäisten lasten määrä vähentynyt
- 2000-luvulla n. 58 000 lasta vuodessa, 2023 enää 43 000. Vuodesta 2016 luonnollinen väestönkasvu on ollut negatiivista ja väestö Suomessa on kasvanut positiivisen nettomaahanmuuton seurauksena
- Lisäksi väestö Suomessa vanhenee, kun syntyvyyden vähentyessä suuret ikäluokat ikääntyvät ja elinikä pitenee väestön elintason parantuessa
- Globaali tilanne muuttunut → väestönkasvu ei enää kestävän kehityksen näkökulmasta samanlainen ongelma kuin vuosituhatien alussa. Erot vauraiden ja matalan tulotason maiden välillä kasvavat

Suomen kokonaishedelmällisyysluku 1776–2024

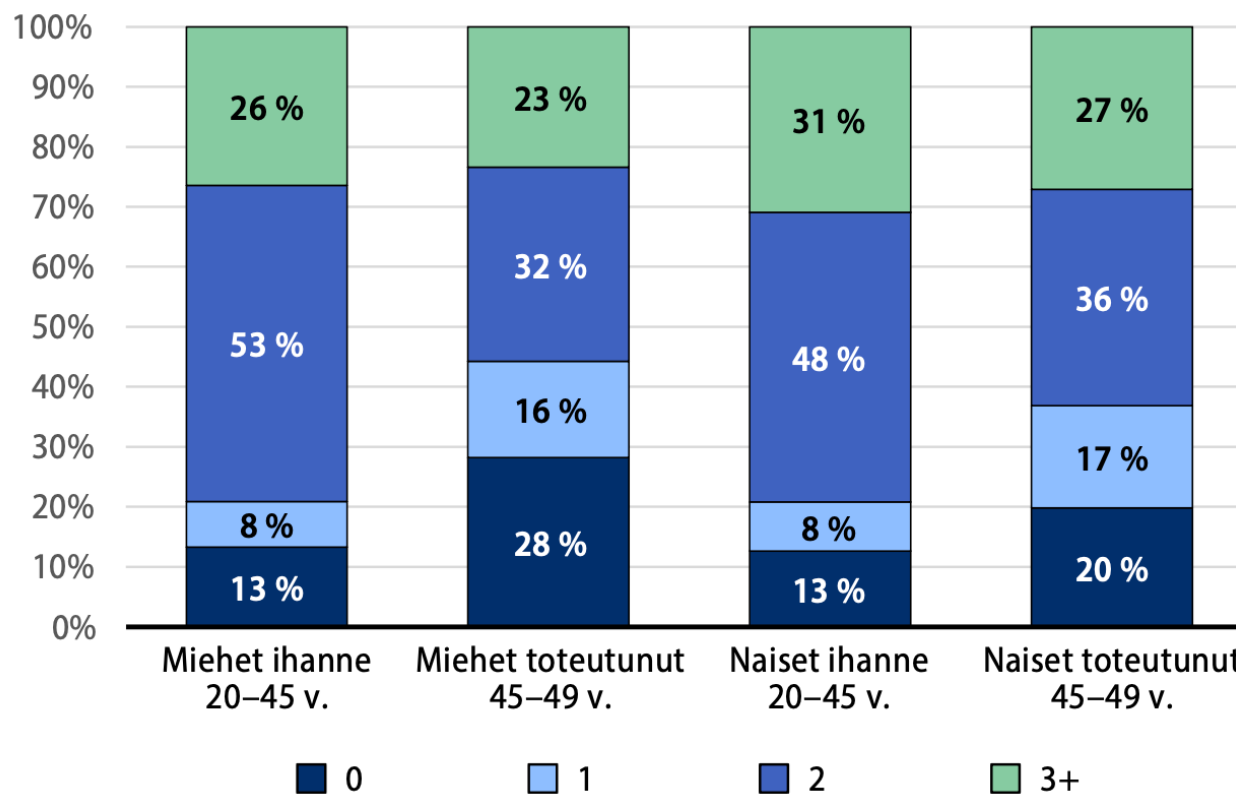

Suomalaisten 20–45-vuotiaiden lapsilukuihanteet itselle eri vuosina ja eri kyselyissä

- Valtaosa suomalaisista aikuisista haluaa tulla vanhemmiksi, mutta lapsilukutoive ei täyty
- Joka neljäs mies (26 %) ja melkein joka kolmas (31 %) toivoo vähintään kolmea lasta.
- Myös ei lapsia haluavien tai epävarmojen määrä on kasvanut. Lapsitoiveet eivät muodostu tyhjiössä
- Lapsilukutoive ennustaa yritystä saada lasta, länsimaissa toiveet ovat kuitenkin korkeammat kuin toteutunut lapsiluku. Korkea koulutustaso yhteydessä (toivottuun) lapsilukuun
- Miehet, kaupungissa asuvat, heikommin toimeentulevat ja suomen kieltä puhuvat suomalaiset toivovat vähemmän lapsia kuin naiset, maaseudulla asuvat, paremmin toimeentulevat ja ruotsin kieltä puhuvat

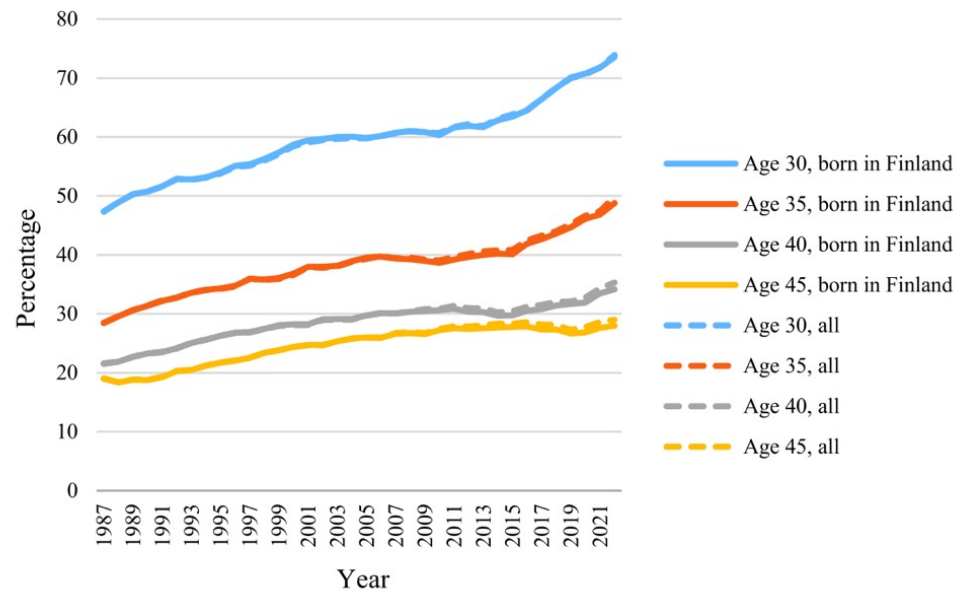
Kuvio 15. Oma ihanteellinen lapsiluku 20–45-vuotiailla ja 45–49-vuotiaiden toteutunut lapsiluku vuonna 2022 Suomessa sukupuolen mukaan, %.

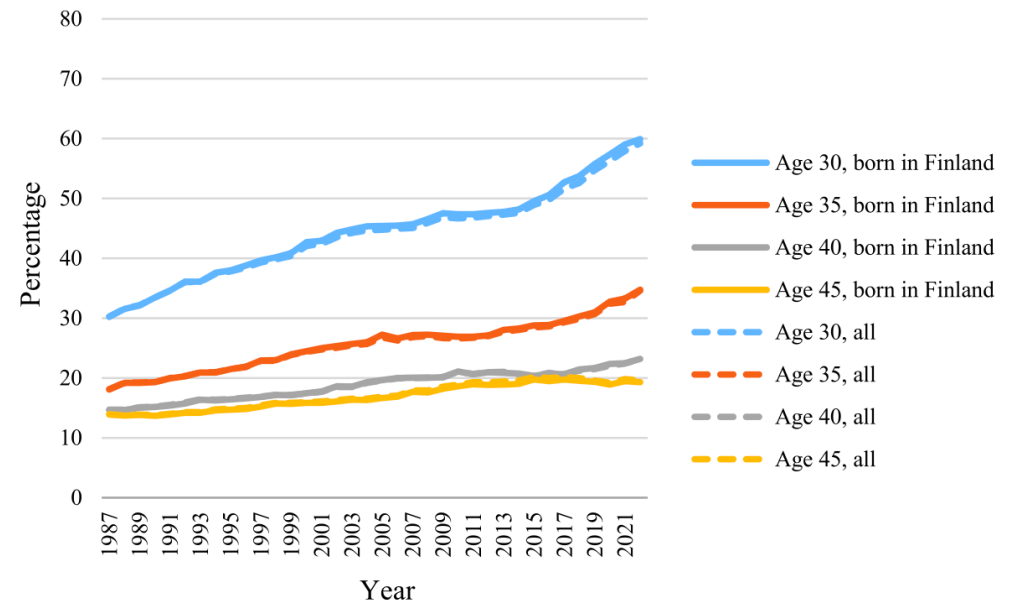
Lähde: Väestöliiton Generations and Gender Survey (GGS) -kysely 2021–22 (N= 2124), Sorsa, Lehtonen ja Rotkirch 2023; Tilastokeskus, väestötilastot.

Koko Suomen väestön lapsettomuus eri ikäryhmissä

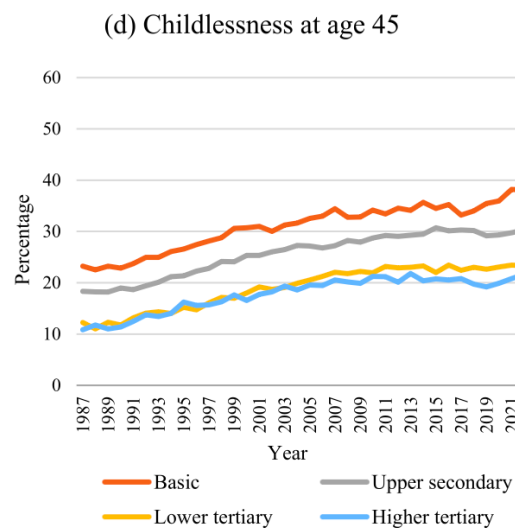
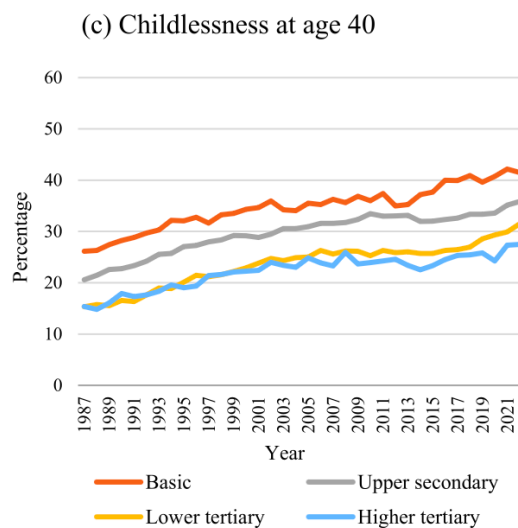
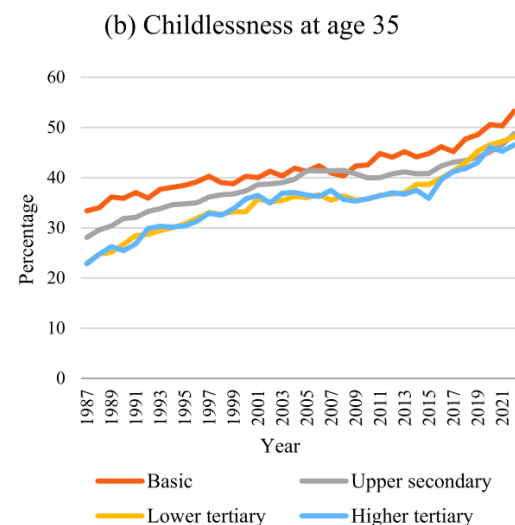
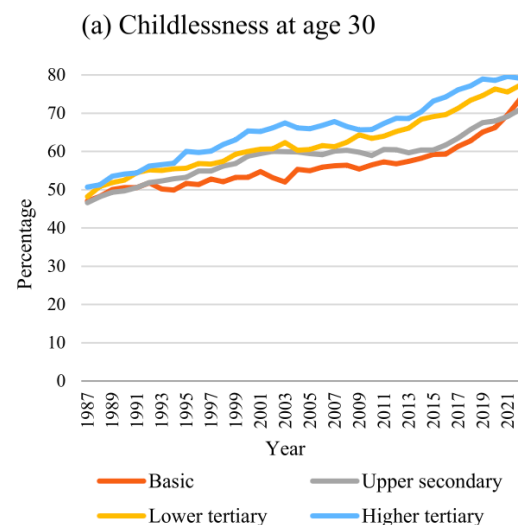
(a) Men

(b) Women

- Niin vapaaehtoinen kuin vastentahtoinenkin lapsettomuus lisääntyneet
- Valtaosa lapsettomista olisi toivonut tulevansa vanhemmaksi
- Suurin yksittäinen taustatekijä on lastensaannin siirtyminen myöhemmälle iälle, johon erilaisia syitä lapsettomilla ja pienten lasten vanhemmilla
- Myös parisuhteet muuttuvat, niitä solmitaan vähemmän ja niiden kesto on lyhyempi. Suomessa lastensaantia on perinteisesti edeltänyt seurustelu, avoliitto ja sitten avioliitto. Tällainen liittohistoria ”tuottaa” yleisemmin lapsia
- Ensimmäisen av(i)oliiton purkautuminen yhteydessä lapsettomuuteen – kulttuuriset ja taloudelliset muutokset

10 minuutin tauko

Syntyvyys eriarvoisuuskysymyksenä

- Työllisyys, korkeat tulot ja vakituiset työsuhteet yleensä nopeuttavat lapsiperheellistymistä, sosioekonomiset peruspilarit keskiössä esikoisen saamiselle – syntyvyys siten altis eriarvoisuuskehitykselle
- Kasvava lisääntymisen eriarvoisuus → miehillä, vailla puolisoa elävillä, alhaisemman tulo- ja/tai koulutustason ihmisillä alhaisempi syntyvyys, ero johtuu lapsettomuuden yleisyydestä
- Koulutuksen ja erityisesti korkeakoulutuksen yleistymisen vaikutus keskeinen – matalasti koulutettujen naisten lapsettomuus saavuttanut miesten tason
- Korkeampi syntyvyys liittyy Suomessa sosiaaliseen pääomaan ja yhteisön tarjoamaan tukeen
- Suomalaisten perhevapaiden käyttöön vaikuttavat perheissä sukupuolen lisäksi vanhempien sosioekonominen tausta ja perherakenne, työmarkkinat ja työpaikkojen käytännöt sekä vanhemmuuden ja hoivan kulttuuriset ihanteet